

Sygn. akt III KK 32/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Przemysław Kalinowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Michał Laskowski

SSN Eugeniusz Wildowicz

Protokolant Edyta Demiańczuk - Komoń

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Barbary Nowińskiej,

w sprawie K. G.

skazanego z art. 178a § 4 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 6 lutego 2020 r.,

kasacji, wniesionej przez obrońcę

od wyroku Sądu Okręgowego w R.

z dnia 26 czerwca 2018 r., sygn. akt V Ka (...)

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w G.

z dnia 15 lutego 2018 r., sygn. akt II K (...),

**1) uchyla zaskarżony wyrok i sprawę K. G. przekazuje Sądowi
Okręgowemu w R. w celu ponownego rozpoznania;**

**2) zarządza zwrot opłaty od kasacji w kwocie 450 (czterysta
pięćdziesiąt) zł uiszczonej przez K. G..**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w G. wyrokiem z dnia 15 lutego 2018 r. uznał osk. K. G. za winnego tego, że w dniu 4 listopada 2016 r. w W., będąc wcześniej prawomocnie skazanym za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości wyrokiem Sądu Rejonowego w N. z dnia 19 maja 2009 r. w sprawie sygn. akt VIK (...) oraz wyrokiem Sądu Rejonowego w G. z dnia 16 kwietnia 2013 r. w sprawie sygn. akt VIK (...), z dnia 17 maja 2011 r. w sprawie sygn. akt IIK (...), z dnia 11 września 2013 r. w sprawie sygn. akt IIK (...), z dnia 21 października 2013 r. w sprawie sygn. akt IIK (...) i z dnia 20 lutego 2014 r. w sprawie sygn. akt II K (...) oraz pomimo obowiązujących zakazów prowadzenia pojazdów mechanicznych orzeczonych wyrokami Sądu Rejonowego w G. z dnia 11 września 2013 r. w sprawie sygn. akt II K (...), z dnia 21 października 2013 r. w sprawie sygn. akt IIK (...), z dnia 20 lutego 2014 r. w sprawie sygn. akt II K (...) i z dnia 16 kwietnia 2013 r. w sprawie sygn. akt VIK (...), kierował po drodze publicznej samochodem marki VW LT o nr rej. (...) znajdując się w stanie nietrzeźwości (I- badanie 0,96 mg/l, II - badanie 0,93 mg/l, III badanie 0,69 mg/l i IV badanie 0,62 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu), przy czym czynu tego dopuścił się w ciągu 5 lat po odbyciu co najmniej 6 miesięcy kary pozbawienia wolności orzeczonej za umyślne przestępstwo podobne, tj. czynu z art. 178a § 4 k.k. w zw. z art. 64§1 k.k. i za to na podstawie art. 178a § 4 k.k. wymierzył mu karę 10 miesięcy pozbawienia wolności, a na podstawie art. 42 § 4 k.k. orzekł wobec oskarżonego środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio; ponadto Sąd I instancji na podstawie art. 43a § 2 k.k. zasądził od oskarżonego na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej świadczenie pieniężne w kwocie 10 000 złotych.

Obrońca oskarżonego zaskarżył powyższy wyrok w całości na korzyść oskarżonego i zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 53 § 2 k.k. przez orzeczenie rażąco niewspółmiernej kary pozbawienia wolności wobec oskarżonego, a także naruszenie prawa procesowego, tj. art. 214 § 1 k.p.k. przez zaniechanie przeprowadzenia wywiadu środowiskowego wobec oskarżonego, pomimo złożenia takiego wniosku oraz naruszenie prawa materialnego, tj. art. 42 § 3 k.k. przez orzeczenie wobec oskarżonego środka

karnego w postaci dożywotniego zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych w sytuacji, gdy w niniejszej sprawie zachodzi wyjątkowy wypadek uzasadniony szczególnymi okolicznościami.

Ponadto, na rozprawie odwoławczej w dniu 26 czerwca 2018 r., obrońca oskarżonego wniósł o przeprowadzenie ponownych badań psychiatrycznych oskarżonego w celu zbadania stanu jego zdrowia psychicznego w związku z tym, że z opinii sądowo- psychiatrycznej wydanej w dniu 30 maja 2018 r., sporządzonej do sprawy Sądu Rejonowego w G., sygn. akt II K (...) wynika, iż u oskarżonego K. G. podejrzewa się wystąpienie epizodu maniakalnego z elementami epizodu depresyjnego, a ponadto iż istnieje podejrzenie wystąpienia choroby psychicznej.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w R. z dnia 26 czerwca 2018r., sygn. V Ka (...) – po oddaleniu powyższego wniosku dowodowego - utrzymano w mocy wyrok Sądu I instancji w tej sprawie.

Obecnie od wyroku Sądu odwoławczego obrońca K. G. wniósł kasację, w której zarzucił:

1. rażąco naruszenie prawa procesowego, mające istotny wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie art. 170 § 1 k.p.k. w zw. z art. 203 § 1,2 i 3 k.p.k. przez oddalenie wniosku dowodowego o przeprowadzenie badań psychiatrycznych w celu zbadania stanu zdrowia psychicznego oskarżonego K. G. w sytuacji, gdy z opinii sądowo- psychiatrycznej wydanej w dniu 30 maja 2018 roku, sporządzonej do sprawy sygn. akt II K (...) Sądu Rejonowego w G. wynika, że u oskarżonego podejrzewa się wystąpienie epizodu maniakalnego z elementami epizodu depresyjnego, a ponadto iż istnieje podejrzenie wystąpienia choroby psychicznej, co mogło doprowadzić do wydania wyroku skazującego wobec skazanego, który z powodu choroby psychicznej nie mógł w czasie czynu rozpoznać jego znaczenia lub pokierować swoim postępowaniem;

2. rażąco naruszenie prawa procesowego, mające istotny wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie art. 5 § 2 k.p.k. poprzez oddalenie wniosku dowodowego o przeprowadzenie badań psychiatrycznych w celu zbadania stanu zdrowia psychicznego oskarżonego K. G. w sytuacji, gdy w niniejszej sprawie istnieją niedające się usunąć wątpliwości w zakresie ustalenia

poczytalności K. G. w czasie czynu wobec opinii sądowo- psychiatrycznej wydanej w dniu 30 maja 2018 roku, sporządzonej do sprawy sygn. akt II K (...) Sądu Rejonowego w G., co doprowadziło do naruszenia prawa materialnego mianowicie art. 31 § 1 k.k. przez jego niezastosowanie i w konsekwencji skazanie oskarżonego w sytuacji, gdy K. G. z powodu choroby psychicznej nie mógł w czasie czynu rozpoznać jego znaczenia lub pokierować swoim postępowaniem.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy osk. K. G. Sądowi Okręgowemu w R. do ponownego rozpoznania.

Prokurator Prokuratury Krajowej obecny na rozprawie poparł kasację obrońcy osk. K. Gajewskiego i wniósł o jej uwzględnienie

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Kasacja wniesiona przez obrońcę osk. K. G. okazała się zasadna, a podniesiony w niej zarzut naruszenia art. 170 § 1 k.p.k. w zw. z art. 203 § 1, 2 i 3 k.p.k. zasługiwał na uwzględnienie, co okazało się wystarczające do wydania rozstrzygnięcia przez sąd kasacyjny (art. 436 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.).

Nie ulega wątpliwości, że w niniejszej sprawie biegli lekarze psychiatrzy opiniowali w przedmiocie zdrowia psychicznego osk. K. G. i uznali, iż miał on zachowaną zdolność rozpoznania znaczenia czynu i pokierowania swoim postępowaniem (k. - 86-88). Stanowisko to zostało prawidłowo uwzględnione przez Sąd I instancji orzekający w tej sprawie, który nie znalazł podstaw do podważania wniosków opinii i powzięcia wątpliwości w tym względzie.

Sytuacja w tej materii uległa jednak istotnej zmianie na etapie postępowania odwoławczego, kiedy to obrońca osk. K. G. wystąpił z wnioskiem o poddanie w/w ponownemu badaniu z uwagi na treść opinii biegłych lekarzy psychiatrów, złożonej w kolejnym postępowaniu karnym toczącym się przeciwko K. G. przed Sądem Rejonowym w G. w sprawie o sygn. akt II K (...). Niewątpliwe znaczenie miał przy tym fakt, że tę nową opinię sporządzili ci sami biegli, którzy opiniowali w niniejszej sprawie i mając świadomość treści tej opinii – dostrzegali w toku kolejnego badania osk. K. G. takie elementy jego zachowania, które mogły świadczyć o chorobie psychicznej oskarżonego.

Ta okoliczność zdecydowała o wystąpieniu przez biegłych z wnioskiem o zastosowanie obserwacji sądowo-psychiatrycznej w sprawie o sygn. akt II K (...).

Ostatecznie, w sprawie sygn. akt II K (...) - Sąd Rejonowy w G. postanowieniem z dnia 27 czerwca 2018 roku – uwzględnił wniosek biegłych i orzekł o przeprowadzeniu badań psychiatrycznych w celu zbadania stanu zdrowia psychicznego oskarżonego K. G. połączonych z obserwacją sądowo-psychiatryczną w SWPZZPZ w R., na okres nie dłuższy niż 4 tygodnie.

Tymczasem, w takiej sytuacji, pomimo złożenia przez obrońcę osk. K. G. na rozprawie odwoławczej w dniu 26 czerwca 2018 r. kserokopii wstępnej opinii w sprawie II K (...) (wskazującej na potrzebę przeprowadzenia wspomnianej obserwacji sądowo-psychiatrycznej) wraz z wnioskiem dowodowym o dopuszczenie dowodu z aktualnej opinii sądowo-psychiatrycznej, Sąd Okręgowy w R., oddalił przedmiotowy wniosek dowodowy powołując się na dyspozycję art. 170 § 1 pkt 5 k.p.k.

W ocenie Sądu Najwyższego stanowisko to należało uznać za chybione.

Jest rzeczą oczywistą, że prawidłowe ustalenie co do stanu zdrowia psychicznego oskarżonego ma istotne znaczenie z punktu widzenia orzekania w przedmiocie jego odpowiedzialności karnej. Obowiązkiem sądu – na każdym etapie procesu – jest zatem troska o to, aby ustalenia poczynione w odniesieniu do tej kwestii, nie budziły wątpliwości, choć oczywiście podstawy dokonywania tych ustaleń muszą poddawać się krytycznej weryfikacji.

W tej sprawie sąd odwoławczy dysponował już opinią biegłych lekarzy psychiatrów sporządzoną na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego. W świetle wniosków w niej zawartych – w odniesieniu do osk. K. G. nie zachodziły warunki przewidziane w art. 31 § 1 lub 2 k.k. Jednak przedstawienie przez obrońcę osk. K. G. nowej opinii tych samych biegłych, wydanej w kolejnej sprawie karnej tego oskarżonego, w której to opinii biegli podnieśli, że dostrzegli objawy choroby psychicznej u osk. K. G. i wystąpili o poddanie go obserwacji sądowo-psychiatrycznej w celu uzyskania poszerzonego materiału do opiniowania o stanie zdrowia psychicznego – nakazywało rozważenie tej sytuacji nie tylko w płaszczyźnie art. 170 § 1 pkt 5

k.p.k., ale również art. 201 k.p.k. oraz reguł rzetelnego procesu. Wyrażenie przez biegłych w nowej opinii przekonania o możliwości ujawnienia się u osk. K. G. choroby psychicznej sprawiało, że dotychczasowa opinia w niniejszej sprawie wymagała weryfikacji z punktu widzenia jej zupełności i trafności wyprowadzonych wniosków. Z uwagi na to, że nową opinię wydali biegli, którzy już opiniowali w tej sprawie, tym bardziej należało uzupełnić ten dowód i poddać go ponownej kontroli, do czego sąd odwoławczy był nie tylko uprawniony, ale i zobowiązany. Należało zatem wyjaśnić, czy rzeczywiście u osk. K. G. ujawniono chorobę psychiczną, stwierdzić, czy ta choroba psychiczna – w wypadku jej potwierdzenia – wystąpiła jeszcze przed popełnieniem czynu będącego przedmiotem rozpoznania w nin. postępowaniu, czy też schorzenie to powstało dopiero po zdarzeniu, o które sprawa się toczy, a także ustalić, jakie znaczenie ma ewentualna choroba tego rodzaju z punktu widzenia odpowiedzialności karnej tego oskarżonego za zarzucony mu czyn.

Z treści dokumentacji dołączonej do wniosku złożonego przez obrońcę przed sądem odwoławczym wynikało również, że zachodzi wysokie prawdopodobieństwo rychłego wydania orzeczenia Sądu Rejonowego w G. o poddaniu osk. K. G. obserwacji sądowo-psychiatrycznej. W rzeczywistości zapadło ono w sprawie II K (...), następnego dnia po wydaniu wyroku w tej sprawie przez Sąd Okręgowy w R.. Po przeprowadzeniu obserwacji, biegli opiniujący w sprawie II K (...) stwierdzili m.in., że rozpoznają u osk. K. G. *”chorobę psychiczną pod postacią zaburzeń afektywnych dwubiegunowych na podłożu organicznego uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego oraz szkodliwe używanie alkoholu”*. Takie ustalenie doprowadziło ich do wniosku, że *„in tempore criminis miał on ograniczoną w stopniu znacznym zdolność rozpoznania znaczenia czynu i pokierowania swoim postępowaniem w rozumieniu art. 31 § 2 k.k.”* (k. – 97 akt sprawy II K (...)). To stanowisko biegłych wpłynęło na treść rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego w G., który w wyroku z dnia 18 stycznia 2019 r. w sprawie II K (...) skazując osk. K. G. przyjął, że zarzuconego czynu o znamionach określonych w art. 244 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. dopuścił się w warunkach przewidzianych w art. 31 § 2 k.k.

Powyższe okoliczności potwierdzają przekonanie, że wyrok Sądu Okręgowego w R. z dnia 26 czerwca 2018r., sygn. V Ka (...), był rozstrzygnięciem przedwczesnym, a poprzedzające go postanowienie o oddaleniu wniosku dowodowego zmierzającego do wyjaśnienia nowoujawnionych wątpliwości co do stanu zdrowia psychicznego osk. K. G., popartych stanowiskiem biegłych opiniujących w sprawie – było orzeczeniem wadliwym. Sąd odwoławczy pozbawił się bowiem możliwości uzupełnienia opinii biegłych lekarzy psychiatrów, która w świetle ich stanowiska wyrażonego w stosunku do tego samego oskarżonego w innej sprawie utraciła walor opinii jasnej, zupełnej i niesprzecznej. Wymagała zatem podjęcia działań ciężących na organie procesowym z mocy art. 201 k.p.k., czego w tej sprawie zaniechano. Na obecnym etapie postępowania nie można bowiem wykluczyć, że choroba, której istnienie oraz prawne znaczenie potwierdzono w sprawie Sądu Rejonowego w G., sygn. akt II K (...), może wpłynąć również na prawną sytuację osk. K. G. w niniejszej sprawie.

Zgodzić się zatem należy z poglądem autora kasacji, że podniesione przez niego w pkt 1 kasacji uchybienie mogło mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia. Natomiast trudno mówić o naruszeniu dyrektywy wynikającej z treści art. 5 § 2 k.p.k., skoro podnoszone wątpliwości nie są wątpliwościami nie dającymi się usunąć w rozumieniu tego przepisu. Podobnie, na obecnym etapie postępowania nie można mówić o obrazie art. 31 k.k., ponieważ w sposób przewidziany przepisami proceduralnymi nie zostało ustalone, że zachodzą warunki do stwierdzenia przesłanek zastosowania tej normy prawa materialnego.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w R. uwzględni powyższe uwagi i uzupełni dowód z opinii biegłych lekarzy psychiatrów. Należy wyjaśnić w szczególności, czy choroba psychiczna o jakiej mowa była w opinii sporządzonej w toku postępowania w sprawie Sądu Rejonowego w G., sygn. akt II K (...), istniała u osk. K. G. przed zdarzeniem będącym przedmiotem procesu w tej sprawie oraz ustalić w jakim stopniu miała ona wpływ na zakres odpowiedzialności karnej oskarżonego za czyn zarzucony mu w tym postępowaniu. Tym samym, niewątpliwie trafny okazał się pierwszy z zarzutów

kasacyjnych w aspekcie, w jakim podniesiono w nim niezasadne uchylene się od obowiązku wyjaśnienia wątpliwości dotyczących stanu zdrowia psychicznego osk. K. G..

Mając to wszystko na uwadze Sąd Najwyższy orzekł, jak w wyroku
